

Tränar barn på att leka eller leker barn för att träna? Lekens betydelse för barn med funktionsnedsättning.

Maria Prellwitz, biträdande professor i arbetsterapi, Luleå

Alla barn har rätt till lek enligt FN:s Barnkonvention där artikel 31 tydligt visar på vikten av lek som en mänsklig rättighet. I Barnkonventionen framgår tydligt att det handlar om leken i sig, inte om lek som ett medel för att lära sig något annat utan endast om vikten av att få leka. Rätten till lek gäller alla barn oavsett funktionsförmåga. Trots att leken är en mänsklig rättighet för alla barn och en viktig del i barnets utveckling har det framkommit i ett flertal studier att det är oklart hur personal på barnhabiliteringen främjar barnets möjligheter att leka. Därför var syftet med denna studie att undersöka arbetsterapeuter och fysioterapeuters erfarenheter och resonemang kring lek i habiliteringssammanhang.

I studien intervjuades fem arbetsterapeuter (AT) och fem fysioterapeuter (FT) verksamma inom barn och ungdomshabiliteringen. Deltagarna hade minst 2 års erfarenhet av att arbeta med barn upp till 12 år som hade insatser från habiliteringen. Rekryteringen skedde via brev till samtliga chefer inom barn och ungdomshabiliteringen inom ett landsting/region med förfrågan att vidarebefordra inbjudan till berörd personal. Intervjuerna var semistrukturerade och analyserades för att hitta mönster, skillnader och likheter i intervjuerna. De analyserade intervjuerna resulterade i tre kategorier. I den första kategorin ”**lek som ett användbart verktyg**” beskrev AT och FT hur de använde leken som ett verktyg för att skapa en kontakt med barnet, något som ofta skedde vid det första mötet. De betonade att det första mötet var viktigt för att bygga en god relation. Vidare beskrev både AT och FT hur de observerade barnen leka för att bedöma fin- och grovmotoriken. Även om barnet lekte så var fokus för AT och FT att se på framförallt barnets rörelsemönster, förflyttning, greppförmåga etc. Ytterligare en aspekt som beskrevs var hur AT och FT använde leken som ett medel för att träna någon förmåga. De beskrev hur leken och träningen var i stort sett samma sak men att målet inte var att förbättra barnets förmåga att leka utan att förbättra någon kroppsfunktion.

I den andra kategorin ”**skapa förutsättningar för att möjliggöra lek**” beskrev AT och FT hur det framförallt var på förskolan och i skolan som de arbetade med att skapa förutsättningar för lek. De beskrev dock att de hade allt mindre tid att vara i skolan och att barnen oftast kom till dem på habiliteringen. Detta beskrevs som en försämring mot hur det hade varit tidigare. Vidare var utprovning av olika hjälpmedel ytterligare en del för att göra leken möjlig. Ett annat sätt som beskrevs var att de gav råd och stöd till barnets familj för att uppmuntra till lek. Den tredje kategorin ”**Lek någon annans ansvar**” beskrev AT och FT att möjliggöra lek inte var deras uppgift utan att detta var föräldrarnas och specialpedagogernas ansvar. De beskrev även att de såg att det var barn som skulle behöva träna på att bara leka och de önskade att de hade tid för att arbeta med det, men att det inte var något som prioriterades.

Resultaten från studien visar på att personal på habiliteringen använder sig av lek i olika sammanhang, men att lek för lekens egen skull har lite egenvärde. I studien diskuteras att om lek anses som ett viktigt utvecklingsområde bör den kanske erbjudas större plats i habiliteringssammanhang där fokus idag i många fall är riktad mot träning av kroppsfunktioner. Insatser riktade mer mot aktiviteten lek för lekens egen skull och delaktighet på för att stödja barnets möjlighet att leka med andra skulle kunna prioriteras mer.

Studiens preliminära resultat har redan presenterats som en del av en docentföreläsning den 4/12. Delar av resultat kommer att redovisas i den nationella konferensen *Livets möjligheter* den 23-24 april 2018. Konferensen arrangeras av Nationellt Kunskapscentrum Anhöriga (NKA). Studien kommer även att publiceras som en vetenskaplig publikation.